

บริจาคดวงตา ได้บุญ ได้ประโยชน์

หากพูดถึงการบริจาคดวงตาแล้ว หลายคนอาจยังไม่ทราบแน่ชัดว่าคืออะไร หรืออาจมีความเชื่อและมีความรู้ความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการบริจาคดวงตา ทำให้ในปัจจุบันมีผู้บริจาคดวงตาน้อยกว่าผู้ที่รอรับการบริจาคดวงตา ซึ่งความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริจาคดวงตาที่ถูกต้องนั้นจะเป็นอย่างไร คอลัมน์ Health Station ฉบับนี้ ได้รับเกียรติจาก รศ.พญ.เกวลิน เลขาพันธ์ อาจารย์ประจำหน่วยกระจกตา ภาควิชาจักษุวิทยา คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล มาถ่ายทอดให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการบริจาคดวงตา เชิญติดตามกันได้เลยค่ะ

การบริจาคดวงตา

การบริจาคดวงตา เปรียบเสมือนการบริจาคอวัยวะส่วนหนึ่งของร่างกาย คือ เป็นการบริจาคดวงตาทั้งดวง ในหนึ่งคนสามารถบริจาคได้สองข้าง ซึ่งส่วนใหญ่แพทย์จะนำส่วนของกระจกตาจากดวงตาบริจาคมาใช้รักษาผู้ป่วยด้วยวิธีผ่าตัดเปลี่ยนกระจกตาได้อย่างน้อย 2 คนหรือมากกว่านั้น ขึ้นอยู่กับโรคในตาที่ผู้ป่วยเป็นอยู่ ในผู้ป่วยที่เป็นโรคของกระจกตาที่ไม่ซับซ้อน การผ่าตัดเปลี่ยนกระจกตาจะมีโอกาสการเข้ากันของเนื้อเยื่อค่อนข้างสูงประมาณ 70–90 % โดยไม่ต้องเจาะเลือด ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบว่าเนื้อเยื่อของผู้บริจาคและผู้รับบริจาคเข้ากันได้หรือไม่ ดังนั้น การผ่าตัดเปลี่ยนกระจกตาจึงมีอัตราการประสบความสำเร็จค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับการผ่าตัดเปลี่ยนอวัยวะส่วนอื่น ๆ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า การบริจาคดวงตาเป็นการขอรับบริจาคดวงตาทั้งดวง แต่ไม่ได้เปลี่ยนทั้งดวง นอกจากการเปลี่ยนกระจกตาแล้ว แพทย์ยังนำตาขาวจากดวงตาบริจาคมาใช้ผ่าตัดรักษาผู้ป่วยได้เช่นกัน วัตถุประสงค์ของการเปลี่ยนกระจกตาคือเพื่อให้ผู้ป่วยมีการมองเห็นที่ดีขึ้น หรือเพื่อให้ลูกต่ายังทรงรูปร่างเป็นลูกตาอยู่ ส่วนการปลูกถ่ายเนื้อเยื่อตาขาว ทำเพื่อเสริมสร้างเนื้อเยื่อตาขาวที่สูญเสียไปจากสาเหตุต่าง ๆ

ในปัจจุบันมีโรคของกระจกตาและตาขาวหลายโรคซึ่งรักษาไม่ได้ด้วยยา แต่สามารถรักษาได้ด้วยการเปลี่ยนกระจกตาหรือปลูกถ่ายเนื้อเยื่อตาขาว ดังต่อไปนี้

1. โรคของกระจกตา

1.1 โรคกระจกตาเสื่อมจากเซลล์ของกระจกตาทำงานน้อยลงหรือไม่ทำงานตามปกติ จนทำให้กระจกตาบวมมองเห็นภาพไม่ชัด และมีอาการระคายเคืองร่วมด้วย

ที่ตา
ผู้ป่วย
ต้องได้รับ

1.2 กระจกตาเป็นแผลเป็น เช่น จากอุบัติเหตุหรือการติดเชื้อมาก่อน จึงเกิดรอยแผลเป็นที่กระจกตา ซึ่งจะรบกวนการมองเห็นของ

1.3 กระจกตาติดเชื้อ ผู้ป่วยบางกลุ่มไม่ตอบสนองต่อยาฆ่าเชื้อ จึงจำเป็นต้องได้รับการรักษาด้วยการผ่าตัดนำกระจกตาที่ติดเชื้อออก แล้วเปลี่ยนใส่กระจกตาที่ไม่มีเชื้อโรคเข้าไปแทนที่

1.4 กระจกตาที่ผิดปกติจากพันธุกรรม เกิดจากการที่มีสารหรือสิ่งไม่ปกติเข้าไปสะสมในกระจกตา ทำให้กระจกตาขุ่นมัว กระจกตาไมโส มักเกิดขึ้นกับดวงตาทั้งสองข้าง

1.5 กระจกตารูปปร่างผิดปกติ ผู้ป่วยบางคนมีรูปร่างกระจกตาโป่ง โค้ง หรือหนูนมากกว่าปกติ ทำให้มีสายตาสั้นหรือสายตาเอียง ซึ่งการที่รูปร่างกระจกตาโป่งโค้ง เป็นเพราะกระจกตาบาง ความแข็งแรงไม่ค่อยมี ทำให้เสียรูป แม้กระจกตาจะไม่ขุ่น แต่พอรูปร่างผิดปกติก็ทำให้โฟกัสแสงไม่ได้ เกิดการมองเห็นไม่ชัด ผู้ป่วยโรคนี้บางส่วนถึงแม้จะแก้ปัญหาด้วยการใส่แว่นตาหรือคอนแทคเลนส์ก็ไม่หาย จำเป็นต้องเข้ารับการผ่าตัดเปลี่ยนกระจกตา

1.6 ผู้ป่วยที่เคยผ่าตัดเปลี่ยนกระจกตาไปแล้ว แต่ร่างกายผู้ป่วยไม่รับ มีภาวะปฏิเสธกระจกตา อาจจำเป็นต้องรักษาด้วยการผ่าตัดเปลี่ยนกระจกตาซ้ำรอบใหม่

2. โรคของตาขาว เช่น โรคตาขาวบางจากภาวะภูมิคุ้มกันไวเกิน ตาขาวทะเลจากอุบัติเหตุ เป็นต้น

ฉะนั้น คนไข้ที่มีโรคที่กระจกตาหรือโรคที่ตาขาว แพทย์ก็จะทำการเปลี่ยนให้เฉพาะส่วนของกระจกตาหรือตาขาวเท่านั้น ไม่ได้เปลี่ยนทั้งดวงแบบที่เห็นในภาพยนตร์หรือที่เคยเข้าใจกันในอดีต ส่วนการเปลี่ยนเส้นประสาทตาและจอประสาทตานั้น ปัจจุบันในทางการแพทย์ยังอยู่ในขั้นตอนศึกษาวิจัย

เนื่องจากกระจกตาคนเรามีหลายชั้น ปัจจุบันเทคนิคการผ่าตัดรักษามีความก้าวหน้าและทันสมัยมากขึ้น ทำให้แพทย์สามารถเปลี่ยนกระจกตาแค่บางชั้นในผู้ป่วยที่เป็นโรคของกระจกตาที่เพียงชั้นใดชั้นหนึ่ง ทำให้ดวงตาที่ได้รับบาดเจ็บมาหนึ่งข้าง อาจสามารถนำมารักษาผู้ป่วยได้ 2 คนหรือมากกว่านั้น

นอกจากนี้ การผ่าตัดเปลี่ยนกระจกตาจะไม่ผ่าตัดเปลี่ยนพร้อมกันสองข้าง แต่แพทย์จะผ่าตัดทีละข้าง เพื่อดูการตอบสนองของผู้ป่วยก่อน หากผู้ป่วยมีอาการตอบสนองไม่ดีหรือมีภาวะแทรกซ้อน จะได้วางแผนการรักษาในครั้งถัดไปได้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ภายหลังการผ่าตัดเปลี่ยนกระจกตา ผู้ป่วยแต่ละคนจะมีระยะพักฟื้นไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับโรคและอาการของผู้ป่วยแต่ละราย ซึ่งโดยปกติแล้วแพทย์จะแจ้งผู้ป่วยว่าต้องใช้ระยะเวลาพักฟื้นประมาณ 6 เดือนขึ้นไป

ในปัจจุบันผู้ป่วยที่ต้องได้รับการรักษาโดยการเปลี่ยนกระจกตา มีแนวโน้มเพิ่มจำนวนมากขึ้นทุกปี สาเหตุน่าจะเกิดจากการที่ผู้ป่วยเข้ารับการแพทย์มากขึ้น ประกอบกับการรักษาที่มีวิวัฒนาการก้าวหน้าสูงขึ้น ผู้ป่วยจึงมีทางเลือกในการรักษาเพิ่มมากขึ้นด้วย

ใครที่สามารถบริจาคดวงตาได้บ้าง

การบริจาคดวงตาแตกต่างจากการบริจาคอวัยวะอื่น ๆ เพราะโอกาสการเข้ากันของเนื้อเยื่อค่อนข้างสูง ดังนั้นทุกคนจึงสามารถบริจาคดวงตาให้กับผู้ป่วยที่เข้าคิวรอรับการรักษาได้โดยไม่เจาะจงว่าเหมาะสมบริจาคให้กับใคร สำหรับดวงตาของคนต่างทวีป ผู้บริจาคที่ไม่ใช่เชื้อชาติไทยก็สามารถบริจาคให้คนไทยได้ ต่อให้ดวงตาเป็นสีฟ้า เทา น้ำตาลก็ตาม เพราะสีของตาอยู่ด้านในตาไม่เกี่ยวกับกระจกตา

ข้อจำกัดในการบริจาคดวงตา

ทุกคนสามารถแสดงเจตจำนงในการเป็นผู้บริจาคดวงตาได้ เว้นเสียแต่มีภาวะต่อไปนี้จะไม่สามารถเป็นผู้บริจาคได้

1. เสียชีวิตโดยไม่ทราบสาเหตุ เนื่องจากผู้บริจาคอาจเป็นพาหะหรือถ่ายทอดเชื้อโรคไปสู่ผู้รับการรักษาได้
2. ติดเชื้อในกระแสเลือดตอนเสียชีวิต
3. ติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบหรือเชื้อเอดส์ เป็นต้น

สำหรับผู้ที่มีสายตาสั้น ยาว เอียง ต้อหิน ต้อกระจก ต้อเนื้อ ต้อลม สามารถบริจาคได้หมด

กรณีเคยผ่านการผ่าตัดเปลี่ยนกระจกตามาแล้ว... สามารถบริจาคได้หรือไม่

ปัจจุบันยังไม่มี การรับบริจาคดวงตาจากผู้ที่เคยผ่านการผ่าตัดเปลี่ยนกระจกตามาแล้ว เนื่องจากการจะนำกระจกตาที่เคยผ่านการผ่าตัดเปลี่ยนมาแล้ว มาใช้อีก ยังมีข้อจำกัดในด้านคุณภาพของเซลล์กระจกตา จึงไม่สามารถบริจาคได้

อนาคตจะมีการผ่าตัดเปลี่ยนส่วนอื่น ๆ ในตาได้หรือไม่

นอกจากการผ่าตัดเปลี่ยนกระจกตาและตาขาวแล้ว ยังมีการปลูกถ่ายเซลล์ต้นกำเนิดของผิวกระจกตาหรือสเต็มเซลล์ (Stem Cell) ให้ผู้ป่วยที่มีภาวะขาดแคลนเซลล์ต้นกำเนิดของผิวกระจกตาอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ยังไม่สามารถทำการผ่าตัดเปลี่ยนเส้นประสาทตาหรือจอประสาทตาในคนไข้ทางคลินิกได้ แต่เนื่องจากวิวัฒนาการทางการแพทย์มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ทำให้มีความเป็นไปได้ที่จะสามารถรักษาโดยการผ่าตัดเปลี่ยนเส้นประสาทตาหรือจอประสาทตาผู้ป่วยได้ในอนาคต

ปัญหาที่สำคัญของโลกตอนนี้ คือ การขาดแคลนดวงตาบริจาค จำนวนผู้บริจาคไม่เพียงพอกับจำนวนผู้ขอรับบริจาค ตอนนี้จึงพยายามรณรงค์เรื่องการบริจาคดวงตา และพยายามพัฒนาเทคนิคการผ่าตัดเปลี่ยนกระจกตา เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการรักษาที่มีประสิทธิภาพและไม่ล่าช้า

การรับบริจาคดวงตาในโรงพยาบาลรามาธิบดี

ปัจจุบันภาควิชาจักษุวิทยา คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมเป็นเครือข่ายกับศูนย์ดวงตาสภากาชาดไทย รณรงค์การรับบริจาคดวงตา โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. การขอรับบริจาคดวงตาจากญาติของผู้ที่เสียชีวิตในโรงพยาบาลรามาธิบดี
2. การรณรงค์ขอรับบริจาคดวงตาจากผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ คือ การรณรงค์ให้ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่เห็นความสำคัญและแสดงเจตจำนงในการบริจาคดวงตา

ผู้ที่อยากแสดงเจตจำนงในการบริจาคดวงตา สามารถบริจาคได้ตามช่องทาง ดังนี้

1. ศูนย์ดวงตาสภากาชาดไทย
2. โรงพยาบาลที่เป็นเครือข่ายกับศูนย์ดวงตาสภากาชาดไทย
3. เว็บไซต์ www.eyebankthai.com

สำหรับที่คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งเป็นเครือข่ายกับศูนย์ดวงตาสภากาชาดไทย ท่านสามารถบริจาคได้ 5 จุด คือ

1. ภาควิชาจักษุวิทยา ณ ชั้น 5 อาคาร 1
2. แผนกผู้ป่วยนอกจักษุ ณ ชั้น 3 อาคารสมเด็จพระเทพรัตน์
3. แผนกการเงิน ณ ชั้น 6 อาคารสมเด็จพระเทพรัตน์
4. ในโครงการ “ทอดผ้าป่าดวงตา” ที่ภาควิชาจักษุวิทยาร่วมกับชมรมพระพุทธรธรรมรามาธิบดี จัดเปิดบูธขอรับบริจาคดวงตาจากผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่โดยจัดให้มีการจัดเทศน์ธรรมะทุกเดือน โดยหน่วยกระจกตาของภาควิชาจักษุวิทยาจะส่งเจ้าหน้าที่ไปร่วมงานเพื่อขอรับบริจาคดวงตาพร้อมด้วย
5. เว็บไซต์ของภาควิชาจักษุวิทยา คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล
www.med.mahidol.ac.th/eye

“ก่อนหน้านี้... หลายคนยังมีความเชื่อและความเข้าใจเกี่ยวกับการบริจาคดวงตาไม่ถูกต้อง ทำให้พลาดการบริจาคดวงตา ส่วนทางกับการขาดแคลนดวงตา ก็จะนำไปรักษาผู้ป่วยที่มีโรคทางดวงตา แต่เมื่อได้รับข้อมูลการถ่ายทอดจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญอย่างละเอียดแล้ว ก็ทำให้ความคิดเปลี่ยนไป เพราะนอกจากจะส่งต่ออวัยวะที่สามารถช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกันได้แล้ว ยังถือเป็นบุญกุศลอันยิ่งใหญ่อีกด้วย”